

Korol A. Computerization as a factor in the democratization of international relations.

The role and importance of information in international relations, which is seen as a factor of democratization; stresses that inspires information (stimulates) significant changes in the system of international relations contributes to their transformation towards democratization; the author proceeds from the fact that the most important condition for the existence of democracy is public policy, that is, transparency and openness of any political action; citizens have the right to know about the actions and intentions of the political forces, public authorities; they need to influence the processes of creation and implementation of laws, the quality of work of the state apparatus, education and civic consciousness of politicians who make political decisions; the latter is fully implemented in the system of international relations; Information does open international relations, and information support because of international relations is one of the main conditions of their democratization.

Keywords: people, politics, international relations, culture, information resources, democracy.

Богданова Н.

**ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ
ЖИТТЄТВОРЧОСТІ ОСОБИСТОСТІ**

У статті визначено, що основними чинниками формування культури життєтворчості особистості є: соціокультурне середовище, сім'я, освіта, засоби масової інформації, виховання і самовиховання. Обґрунтовано вплив зовнішніх чинників на формування життєтворчих потенцій особистості, а також їх нерозривний взаємозв'язок з її внутрішнім духовним світом. Підкреслено, що зовнішні чинники є найважливішими складовими успішного процесу соціалізації особистості. Встановлено, що всі ці явища здатні впливати на формування особистості саме у тій мірі, в якій вона сама докладає творчих, морально-вольових зусиль щодо активного сприйняття і перетворення їх впливів. Доведено, що загальною особливістю різних чинників, які впливають на формування та розвиток особистості, є те, що всі вони спрямовані на вироблення в людині активно-діяльної позиції щодо універсальних, світоглядно-ціннісних орієнтирів і творчо-гармонійного ставлення до об'єктивного середовища.

Ключові слова: соціокультурне середовище, сім'я, освіта, засоби масової інформації, виховання, самовиховання, самоцінність, соціалізація, культура життєтворчості особистості, формування і розвиток особистості, самостановлення, самотворчість, самовдосконалення, педагогі, духовність.

Актуальність дослідження процесу життєтворчості особистості обумовлена потребами практики, насамперед, потребами утвердження людини як особистості у складних і суперечливих економічних, політичних і соціокультурних реаліях XXI століття. Під культурою життєтворчості особистості ми розуміємо процес її самореалізації і самоутвердження на основі гуманістичного ідеалу й у відповідності з культурними завоюваннями людства. Цей процес здійснюється в соціокультурному середовищі на основі головної рушійної засади – діяльності особистості. На нього впливають такі чинники, як сім'я, найближче оточення, товариші, культура, освіта, засоби масової комунікації, цілеспрямоване виховання тощо. Найвпливовішими факторами формування культури життєтворчості особистості, на наш погляд, є соціокультурне середовище, освіта (сім'я і школа), засоби масової інформації, виховання й самовиховання.

Детальному розгляду цих факторів і присвячена ця стаття, головна мета якої полягає в теоретичному обґрунтуванні важливості впливу зовнішніх чинників формування життєтворчих потенцій особистості, а також їх нерозривний взаємозв'язок з її внутрішнім духовним світом.

У вітчизняному і зарубіжному науковому світі різні аспекти щодо впливу зовнішніх чинників формування культури життєтворчості особистості розглядали багато дослідників. Досліджували проблеми формування і розвитку особистості, а також системного аналізу педагогічного процесу В. Андрущенко, І. Бех, І. Зязюн, В. Кремень, В. Лутай, С. Максименко. Приділяли увагу аналізу проблемам розвитку і саморозвитку особистості К. Абульханова-Славська, Г. Балл, Л. Виготський, С. Гончаренко, С. Рубенштейн. Важливими для розгляду проблеми сім'ї і школи як чинників формування культури життєтворчості особистості є праці Л. Губерського, В. Журавського, А. Корецької, М. Михальченка. Н. Шаронової, Т. Шклярової, В. Ямницького та ін.

Життєтворчість є виключно особистісною діяльністю, але специфічні риси її культури і особливі психічні та емоційно-вольові характеристики багато в чому залежать від зовнішніх чинників, перерахованих нами вище. Отже, розглянемо їх детальніше.

Соціокультурне середовище є найбільш всеохоплюючим і універсальним чинником формування культури життєтворчості особистості. Можливості особистісної самореалізації з'являються у людини тільки за умови її виявлення як соціальної істоти. Соціальні якості індивіда визначають його можливості творчої самоідентифікації і комунікативної персоніфікації на основі сприйняття, усвідомлення та перетворення суспільних цінностей, норм поведінки, ідеалів, вимог і

правил. Отже, суспільство є необхідним, фундаментальним фактором становлення особистості і прояву її життєтворчих потенцій.

Культура – це не просто зовнішнє середовище, а насамперед буттєва сфера людини, яка уможливило прояви життєтворчих потенцій людини, тобто є необхідною умовою становлення особистості, а також фундаментальним фактором самоусвідомлення людиною себе як особистості, адже лише у вигляді культурних форм людина здатна набувати особистісної цінності, формувати власні ідеали і переконання, зрештою створювати бажаний «Я-ідеал», який надалі визначатиме її життєву та поведінкову стратегію.

Соціокультурне середовище є чинником формування культури життєтворчості особистості саме в тій мірі, в якій сама особистість готова реалізувати той потенціал свободи і необхідності, що надається їй в процесі соціального функціонування та культурної творчості.

Здатність вибудовувати свою індивідуальність, цінувати унікальність і реалізувати особистість є нашими основними життєтворчими, конструюючими людиною потенціями. Саме завдяки різноманіттю та впорядкованості соціокультурного середовища ми здатні навчатися робити доленосні вибори, цінувати наші можливості до вольової і оціночної діяльності, зрештою у процесі життєтворчості удосконалювати та перетворювати середовище нашої соціокультурної творчості.

Саме особистість є творчо-формуєчим фактором, тоді як соціокультурне середовище є оформлюєчим та ціннісно-потенціальним чинником формування культури життєтворчості. Соціокультурне середовище є для людини буттєвою сферою самореалізації, що перетворює його із сфери зовнішнього світу об'єктивних впливів на внутрішній світ культури життєтворчості особистості, яка може здійснюватися лише в сфері культурних значень, смислів, цінностей і форм.

В межах загальноуніверсального соціокультурного буттєвого простору особистості виділяються ключові елементи, які несуть на собі особливо важливі функції в процесі формування культури життєтворчості особистості.

Одним з таких елементів, який має фундаментальне світоглядно-ціннісне та виховне значення у формуванні особистості людини, є сім'я і школа, тобто ті осередки, де людина набуває первинного досвіду життєтворчості, де вона під впливом авторитетних прикладів поведінки і думки набуває первинних уявлень про світ, які надалі визначають її ціннісні орієнтири та життєтворчі можливості.

Первинна освітня діяльність, яка здійснюється дитиною в сім'ї, дошкільному закладі, школі, має незаперечне фундаментальне значення для подальшого формування особистісних життєтворчих потенцій, адже саме в цей період людина набуває культури когнітивної і морально-оціночної діяльності, тобто готує за допомогою дорослих підґрунтя для подальшої світоглядної і аксіологічної оцінки об'єктивної реальності, а також, що особливо важливо, для самооцінки.

Особливо важливим чинник сімейного і освітянського формування особистості стає в сучасному світі, який, перетворившись на середовище численних інформаційних впливів, вимагає від особистості значної світоглядно-оціночної роботи для його впорядкування і духовно-когнітивного осягнення. Підґрунтя ж можливостей такого осягнення закладаються саме в процесі сімейного виховання та освітянської роботи по формуванню світоглядно-пізнавальних життєтворчих потенцій особистості.

Особлива цінність освіти як фактора формування культури життєтворчості особистості полягає в її творчо-комунікативній природі. Освіта в її справжньому, особистісно-орієнтованому вигляді не є системою нав'язування чи прищеплення певних догматичних знань і поведінкових моделей, а навпаки становить соціокультурний осередок, в якому людина навчається сама творити важливі для себе світоглядні та аксіологічні знання, переконання, ідеали. В основі моделі освіти лежить ідеал самостійної і творчої, естетично розвинутої особистості, яка має власний світогляд та здатна до самореалізації. Входження особистості в освітній простір можливе за наявності спільних смислів: об'єктивних – простору та суб'єктивних – особистості.

Отже, освіта як соціокультурний осередок створення світоглядно-ціннісних смислів життєдіяльності людини – це комунікативно-творче середовище формування фундаментальних характеристик особистості, на основі яких відбувається і буде відбуватися протягом наступного життя реалізація та самовтілення всіх форм її життєтворчої активності.

Незаперечним є те, що одним з ключових факторів соціальної адаптації і формування життєтворчої активності особистості є сім'я як первинний осередок світоглядно-ціннісного становлення особистості, перша буттєва домівка, яка дає змогу дитині аксіологічно зорієнтуватися у складному оточуючому середовищі.

Сім'я, в залежності від того духовно-психологічного клімату, який в ній панує, стає для людини прикладом для наслідування в будь-якій подальшій життєвій ситуації. Саме стосунки в сім'ї визначають

характер дитини, її гендерні поведінкові реакції, ставлення до старших та однолітків, потенціал толерантності і альтруїзму, тобто ті показники, які є необхідним фундаментом культури життєтворчості особистості. Сім'я, що відзначається позитивним духовно-психологічним налаштуванням, створює дитині сприятливі форми і принципи соціалізації, що в подальшому активізує та інтенсифікує творчі і самотворчі здібності особистості.

Особливо важливе значення сім'ї полягає в тому, що в її лоні формуються основні світоглядні і ціннісно-орієнтаційні підвалини особистісної життєтворчості. В сім'ї у людини складаються первинні переконання щодо принципів світовлаштування, спираючись на які в подальшому людина вибудовує власну картину світу. Також саме в процесі сімейного виховання і освіти людина набуває первинних здатностей оцінювати дійсність з точки зору когнітивних, моральних та естетичних переконань і ідеалів.

«Тільки сім'я може закласти той фундамент, на якому надалі може будуватися весь внутрішній світ дитини, її відчуття, думки, погляди, відносини, які направлені на розуміння й освоєння Істини, Добра, Краси» [278, 161]. Таким чином, сім'я є фактором адаптації і соціалізації дитини, який дозволяє їй в соціокультурно-прийнятній формі долучитися до певного соціуму, при цьому встановлюючи для себе власні особистісні смисло-формуючі та ціннісно-орієнтаційні принципи життєтворчості.

Окрім того, сім'я стає першим осередком буттєвої самореалізації особистості, адже з самого дитинства людина намагається створювати цілісне світобачення, в чому їй можуть допомогти лише вже наявні в сім'ї ставлення до знань, моралі, краси, що в свою чергу визначає самоідентифікацію сім'ї як одного з елементів тієї чи іншої соціальної системи.

Проблемою сучасного світу є чи не цілодобова зайнятість батьків питаннями, які не стосуються виховання дитини (роботою, розвагами, громадською діяльністю тощо). Така ситуація, фактично, позбавляє дитину сім'ї, що веде (навіть в сім'ях зі значним достатком) до різноманітних девіантних психологічних проявів в майбутньому та до значної шкоди, яка завдається фундаментальним основам культури життєтворчості особистості. В цьому ракурсі, сім'я також повинна ставати для дитини захистом від надто складного, заінформатизованого і понадінтенсивного зовнішнього суспільного середовища, яке очевидно не сприяє цілісному світорозумінню дитини та шкодить подальшим її можливостям світоперетворення, що є одним з найголовніших проявів особистісної життєтворчості.

Таким чином, сім'я та школа є тими активно-творчими осередками життєтворчості особистості, основним завданням яких є забезпечення необхідного для самореалізації особистості соціокультурного рівня та психолого-емоційного клімату. «Соціально-культурне середовище дає особистості, людині можливість створити сприятливі умови для розвитку творчої природи людини, спрямувати їх на забезпечення психологічної безпеки і свободи, підтримку творчих пошуків дитини та захисту її свідомості від негативного впливу, розкріпачення внутрішніх сил та заохочення успіхів» [117, 147]. Сім'я та школа, маючи значний потенціал прищеплення дитині творчого ставлення до формування світоглядних і ціннісних особистісних орієнтирів, несуть значну відповідальність з точки зору ефективності формування особистісної культури життєтворчості кожної дитини.

Ще одним важливим фактором формування культури життєтворчості особистості в сучасному світі стали засоби масової інформації (ЗМІ), які у системі інформаційної цивілізації перетворилися як на основний засіб виробництва, так і на головне наповнення соціокультурного середовища, в якому самоідентифікується та саморозвивається людина.

Вплив ЗМІ на формування особистості є в сучасному світі надзвичайно суперечливим, тому особливо актуалізується питання про те, наскільки ЗМІ являються впливовим фактором формування культури життєтворчості особистості. «Інформаційне середовище за допомогою інформблоків формує людину, певним чином прищеплює їй необхідні для оптимального функціонування у суспільстві багатоманітні властивості та якості. З цією метою існує розгалужена система постійно діючих каналів передачі інформації. Явна суперечність тут полягає в тому, що соціальна інформація спрямована на анонімну розосереджену аудиторію, а споживається персоналізовано» [117, 196]. Така суперечність інформаційного світу, з одного боку, створює для людини шляхом доступності до різноманітних інформаційних ресурсів умови для самореалізації як активного суб'єкта соціокультурної діяльності, а з іншого – шляхом заінформатизованості і створення різноманітних форм пасивного сприйняття інформаційних імпульсів перетворює людину на неактивного, нетворчого споживача, який заради комфорту відмовляється від особистісних проявів духовно-вольової активності. У цьому аспекті надзвичайно актуалізується питання розвитку в особистісних структурах життєтворчості такого важливого в сучасному світі елементу, як особистісна інформаційна культура.

Чим же є інформаційна культура особистості як чинник реалізації культури її життєтворчості? Насамперед, вона становить внутрішню, духовну здатність людини протистояти інформаційному розщепленню зовнішнього світу шляхом інтегративної духовної роботи на основі світоглядних смислів і ціннісних орієнтацій. «Інформаційна культура – це інтегральна здатність людини, що ґрунтується на особистісному гуманістичному підході до процесів інформатизації суспільства, передбачає інтелектуальні та технологічні вміння інформаційної взаємодії, проявляється в освоєнні інформаційного простору суспільства з використанням нових інформаційних технологій» [149, 30].

Негативними вимірами впливу ЗМІ на формування культури життєтворчості особистості є їх розважальний характер, який використовується саме з метою виховання в людині пасивно-споживацьких нахилів, а також їх використання з метою маніпуляції масовою та індивідуальною свідомістю.

Особистісна самореалізація сучасної людини є неможливою без вміння за допомогою технологічного самоконтролю активно боротися з негативними наслідками діяльності ЗМІ. Саме здатність творчо адаптуватися до світу, в якому основне середовище існування формують ЗМІ, відрізняє людину з високим рівнем культури життєтворчості особистості.

Таким чином, інформаційні процеси, основним рушієм яких в сучасному світі є ЗМІ, лежать в основі людського світосприйняття і світорозуміння, але заради виходу на особистісний рівень світоперетворення людині необхідно, доклавши творчо-вольових зусиль, активно включатися у процеси соціокультурної адаптації шляхом застосування механізмів особистісної життєтворчості.

Таким чином, вплив ЗМІ на формування культури життєтворчості особистості, на нашу думку, полягає насамперед в тому, що вони, створюючи сферу численних і різноманітних інформаційних імпульсів, змушують людину активніше реагувати на зовнішнє середовище, використовуючи більше духовно-вольової енергії заради смислового та ціннісного впорядкування інформаційної безмежності. Людина заради особистісної самоідентифікації і самореалізації в інформаційному світі змушена навчитися чіткіше формулювати життєво-світоглядні цілі та докладати значних духовних зусиль для їх досягнення. «Підсумком інформаційно-орієнтаційної діяльності особистості є створення певної інформаційної моделі, в якій знаходить відображення характер мети, засоби її реалізації і можливі результати» [117, 198]. Це дозволяє людині не загубитися та не перетворитися на

пасивний об'єкт зовнішніх інформаційних впливів у світі, основним конструюючим елементом якого є ЗМІ.

Для того, щоб особистість мала достатній духовно-вольовий потенціал протидії негативним чинникам сучасної інформаційної цивілізації, необхідно активно застосовувати і використовувати такі важливі фактори формування культури життєтворчості особистості, як виховання та самовиховання. Саме вони у поєднанні з іншими згаданими нами чинниками сприяють остаточному оформленню життєтворчої особистості, її соціокультурної адаптації і соціалізації, сформованості її емоційно-вольової та світоглядно-ціннісної сфери.

Однією з найважливіших складових успішного процесу соціалізації особистості є виховання. Воно забезпечує не тільки включення до соціуму, а й набуття цінності та відчуття самоцінності людини. «Сучасна парадигма особистісно-орієнтованого виховання ставить у центр уваги дитину як унікальну і цілісну особистість, яка здатна до сприйняття нового соціального досвіду та прагне до самовизначення в різних життєвих ситуаціях на основі усвідомленого вибору. Отже, виховання у контексті соціалізації становить не що інше, як педагогічно організований соціальний простір дорослішання, самовизначення і самоствердження» [6, 55]. Розуміння виховання як процесу організованої соціалізації створює можливості й розуміння того, що результат виховання слід визначати за ступенем виявлення у людини здатності й здібності розв'язувати життєві проблеми, робити усвідомлений моральний вибір, тобто із врахуванням рівня її особистісної культури життєтворчості.

Важлива особистісно-комунікативна роль виховання полягає у тому, що завдяки йому людина набуває можливості вибудовувати своє «Я» на основі духовно-практичного контакту з «Іншим». Така соціокультурна взаємодія сприяє всебічному і творчо-спрямованому розвитку особистості як самодостатньої істоти та необхідного елементу успішного соціального функціонування. Виховання є одним з ключових чинників активно-творчого залучення особистості до процесу життєтворчості в усіх його вимірах – особистісному, соціокультурному, інформаційному, соціально-економічному, політичному, громадянському тощо.

Причому, процес виховання в його гуманістичному, людиновимірному і особистісно-орієнтованому вимірах ніколи не перетворюється на процес нав'язування людині певних поглядів, переконань, ідеалів, звичок та моделей поведінки. Виховання завжди передбачає зворотню творчу реакцію вихованця, що є, з одного боку, показником успішності виховання, а з іншого – основною

винагородою вихователю. «Ефективне виховання процес двобічний, і вихованці в ньому – не стільки об'єкт впливу зовнішніх сил, скільки активний суб'єкт самовдосконалення, адже ніяка зовнішня система впливів не досягне поставленої мети, якщо не знайде в самій особистості підтримки та відповідних зусиль, спрямованих на самовиховання» [63, 181]. Таким чином, людина, потрапивши в певний виховний ареал, здатна до самовдосконалення лише за умов відповідної особистісної реакції і відповіді на зовнішні виховні впливи, що стає можливим лише за умов активних життєтворчих зусиль.

Виховання як чинник формування культури життєтворчості особистості стає ефективним лише в тому випадку, коли відбувається як двосторонній процес. Це вимагає від психологів і педагогів розробки нових особистісно-орієнтованих методик і стратегій виховних впливів, які були б ефективними в нових соціальних реаліях інформаційної цивілізації.

Особистість формується насамперед внутрішньо-духовно, у зв'язку з чим її життєтворчі можливості залежні в основному від складної роботи по духовному самовдосконаленню, тобто від самовиховання, яке не може бути розділеним, випадковим, ситуативним, а відбувається щомиті, кожного разу, коли людина реалізує себе як особистість, роблячи вільний вибір, вольове зусилля. «Самовиховання в суспільному розумінні – це не епізодична, а систематична копітка робота над собою, це процес самовдосконалення власної особистості, отримання нової, більш досконалої, особистості, і що найбільш важливе – це інтегрована система, яка перебуває в постійній внутрішній динаміці, практичній перевірці і корекції [15, 150]». Мотиваційні, регулятивні і критеріальні показники самовиховання залежать від багатьох об'єктивних і суб'єктивних чинників, що охоплюють як все різноманіття зовнішніх соціокультурних та виховних впливів, так і внутрішньо-духовні реакції та потреби, які викликані необхідністю особистісного становлення та саморозвитку. У цьому аспекті проблема самовиховання, поєднуючи в собі психологічні, педагогічні, філософські, культурологічні та інші складові, стає основною при визначенні факторів впливу на формування культури життєтворчості особистості, адже саме в процесі самовиховання особистість систематично реагує та дає наповнені змістом і ціннісні відповіді на ті виклики і вимоги, які ставить перед нею зовнішнє середовище, чи то соціокультурне, інформаційне, сімейне, освітянське, педагогічно-виховне та ін.

Отже, потреба в самовихованні детермінована зовнішніми обставинами і вихованням, але основною його рушійною силою є духовно-енергетична потреба у самоідентифікації та самовдосконаленні. «Вона виникає як природна необхідність особистості, що розвивається, і служить стимулом подальшого саморозвитку для того, щоб успішно займатися самовихованням, необхідно уміти аналізувати власні якості та певним чином їх оцінювати з урахуванням вимог, що пред'являються людині суспільством, і показників власної діяльності» [52, 17].

Людина, як особистість, не може і не повинна все звалювати на обставини життя. Особистість відповідальна за свій характер, за свою діяльність, за свою поведінку, за те, якою вона стає та стане. Самовиховання робить людину відповідальною за свою поведінку в сьогоденні і за своє майбутнє життя. Особистість у процесі життєтворчого становлення може обирати той чи інший спосіб життя, вона може регулювати свою поведінку і удосконалювати себе, але навчитися цього без кропіткого процесу самовиховання неможливо. «Особистість характеризується таким рівнем психічного розвитку, що дозволяє їй керувати власною поведінкою і діяльністю. Здатність обмірковувати свої вчинки та відповідати за них – істотна й головна ознака особистості» [51, 55].

Таким чином, одним з найважливіших чинників формування культури особистісної життєтворчості є самовиховання, яке є первинним процесом безпосереднього керівництва людиною тим, що належить тільки їй – своєю особистістю. Без самовиховання особистісна життєтворчість є неможливою, а людина залишається лише об'єктом зовнішніх впливів, втрачаючи особистісні можливості самотворчості, самостановлення, самореалізації і самоідентифікації.

Розглянувши особливості процесу формування культури життєтворчості особистості визначено і проаналізовано основні чинники формування культури життєтворчості особистості, такі, як соціокультурне середовище, сім'я, освіта, засоби масової інформації, виховання і самовиховання. Обґрунтовано, що всі ці явища здатні впливати на формування особистості саме в тій мірі, в якій вона сама докладає творчих, морально-вольових зусиль щодо активного сприйняття та перетворення їх впливів.

Доведено, що загальною особливістю різних чинників, які впливають на формування і розвиток особистості, є те, що всі вони спрямовані на вироблення в людині активно-діяльної позиції щодо універсальних, світоглядно-ціннісних орієнтирів та творчо-гармонійного ставлення до об'єктивного середовища. Іншими

словами, будучи факторами зовнішнього впливу, вони змушують людину творчо реагувати на самих себе, тим самим змінюючи і вдосконалюючи їх.

Перспективними напрямками подальших досліджень у цій важливій і актуальній проблемі є проблема інформаційно-культурної компетенції людини, реалізація творчого потенціалу особистості, адаптація особистості до нових ринкових і демократичних реалій тощо.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Шклярова Т. П.* Сім'я – основа духовного становлення і виховання особистості дитини // Вісник Черкаського університету. Серія: Педагогічні науки. – 2007. – Випуск 98. – С. 158-161.
2. *Кривоконь О. Г.* Фактори соціального формування особи (соціально-філософський аспект): Монографія. – Х. : Факт, 2005. – 240 с.
3. *Матвієнко О. В.* Інформаційна культура особистості: освітньо-виховний контекст: Навчально-методичний посібник. – К. : Університет економіки та права «КРОК», 2006. – 116 с.
4. *Алексєєнко Т. Ф.* Соціалізація особистості: можливості й ризики: Науково-методичний посібник. – К. : Педагогічна думка, 2007. – 152 с.
5. *Дорошенко К. Г.* Самовиховання – умова соціально-морального розвитку особистості // Науковий вісник Миколаївського державного університету. Випуск 13. – Біологічні та психологічні науки: [Зб. наук. праць]. – Миколаїв : МДУ, 2006. – С. 181-186.
6. *Бернацька Л. В.* До питання процесу самовиховання та самовдосконалення людини як необхідного елемента виховання духовної культури особистості студентів // Духовність особистості: методологія, теорія і практика: [Зб. наук. праць] / Гол. редактор: Г. П. Шевченко. – Випуск 2. – Луганськ : Вид-во Східноукраїнського національного університету імені В. Даля, 2004. – С. 147-153.
7. *Грищенко С. В.* Самовиховання особистості: Монографія. – Чернігів : Чернігівський державний педагогічний університет імені Т.Г. Шевченка, 2009. – 252 с.
8. *Грищенко С. В.* Проблеми самовиховання у формуванні особистості // Вісник Черкаського університету. Серія: Педагогічні науки. – 2008. – Випуск 123. – С. 51-56.
9. *Корецька А.* Соціально-освітні чинники духовності: Монографія. – К. : НПУ імені М.П. Драгоманова, 2009. – 164 с.

10. *Шаронова Н. А.* Образование как фактор социализации личности // Вчені записки Харківського гуманітарного інституту «Народна українська академія». – Т. 6 / Гол. ред. В.І. Астахова. – Х. : Око, 2000. – С. 90-96.
11. *Суська О. О.* Нові підходи до вивчення впливу ЗМІ як чинника духовного розвитку особистості // Духовність як основа консолідації суспільства. Уряду України. Президенту, виконавчій, законодавчій владі. Аналітичні розробки, пропозиції наукових та практичних працівників. Міжвідомчий науковий збірник / Керівники авторського колективу: А.І. Комарова, В.П. Табачковський, І.М. Кучерук, Л.П. Виговська. – К. : Науково-дослідний інститут «Проблем людини», 1999. – Том 16. – С. 174-176.
12. *Северинчик О. П.* Маніпулятивний аспект діяльності ЗМІ // Філософія і соціологія в контексті сучасної культури: [Зб. наук. праць]. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2008. – С. 328-329.
13. *Муляр В. І.* Проблема становлення особистості в системі «індивід-суспільство» (філософсько-культурологічний аналіз). – Житомир : ЖДТУ, 2005. – 320 с.
14. *Культура – суспільство – особистість: Навчальний посібник / За ред. Л. Скокової.* – К. : Інститут соціології НАН України, 2006. – 396 с.

Богданова Н. Особенности формирования культуры жизнетворчества личности.

В статье определено, что основными факторами формирования культуры жизнетворчества личности являются: социокультурная среда, семья, образование, средства массовой информации, воспитание и самовоспитание. Обосновано влияние внешних факторов жизнетворческих потенций личности, а также их неразрывную взаимосвязь с её внутренним миром. Подчёркнуто, что внешние факторы являются важнейшими составными успешного процесса социализации личности. Установлено, что все эти явления способны влиять на формирование личности в той мере, в какой она сама докладывает творческих, морально-волевых усилий относительно активного восприятия и превращения их влиятель. Доказано, что общей особенностью разных факторов, которые влияют на формирование и развитие личности, является то, что все они направлены на выработку в человеке активно-деятельной позиции относительно универсальных, мировоззренческо-ценностных ориентиров и творческо-гармоничного отношения к объективной среде.

Ключевые слова: социокультурная среда, семья, образование, средства массовой информации, воспитание, самовоспитание, самоценность, социализация, культура жизнетворчества личности, формирование и развития личности, формирование и развитие личности, самостановление, самоторчество, самоусовершенствование, педагоги, духовность.

Bogdanova N. The features for formation of culture of vital creativity personality.

In the article the main factors of forming a culture of vital creativity personality was defined: socio-cultural environment, the family, education, mass media, education and self-education. The influence of external factors of vital and creative potentialities of personality was substantiated, and also their inextricable relationship of her inner world. It was emphasized that external factors are the most important components of a successful process of socialization. It was found that all these phenomena are able to influence for formation of personality in that measure in what she reports to the creative, moral and strong-willed efforts relatively active perception and transformation of their influences. It was proved the common feature of various factors that affect the formation and development of personality is that they are all directed on the development in a man of the active-active position in respect of global, ideological guidance and creative and harmonious relationship to the objective environment.

Keywords: socio-cultural environment, the family, education, mass media, education, self-education, self-worth, socialization, culture of vital creativity personality, formation and development of a personality, self-becoming, self-creation, self-improvement, teachers, spirituality.

Старовойт О.

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ (ПРИРОДА, СУТНІСТЬ ТА СТРУКТУРА ІННОВАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ)

У статті розглянуто теоретико-методологічні основи вивчення інноваційної культури, зокрема природи, сутності та структури інноваційної культури.

Ключові слова: інновація, інноваційна культура, структура інноваційної структури.

У світовій економіці, науці, техніці та технологіях відбуваються нині нестримні зміни, які, свідчать про необхідність особистості жити та ефективно діяти в умовах змінних координат, в тому числі спрямовувати свої зусилля на постійне самовдосконалення, використовувати нові підходи у власній діяльності. А тому піднімається значення нового поняття – «інноваційна культура» особистості, організації, країни. Так формується потреба у